

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. П'ЯТЬ ЦЕНТИ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свобода“: Bergen 4-0237. — Тел. У. Н. Консул: Bergen 4-1010, 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA.

FIVE CENTS ELSEWHERE.

РУЗВЕЛТ ЗАКЛИКАВ ДИКТАТОРІВ ДО КОНФЕРЕНЦІЇ ДЕСЬ НА МОРІ

ВАШИНГТОН. — Тепер вийшло на верх, що президент Рузвельт в часі минулорічної кризи в Європі, що закінчилася договором в Мінхені, вислав через свого особистого лісця запрошення до Муссоліні і Гітлера, щоб вони разом з ним зіхались десь у невідомому місці, на Атлантичському океані, найкраще на Азорах, та обговорили всі спірні справи, що загрожували вибухові війни. Однак диктатори відмовились від такої конференції. Гітлер мав сказати, що він ніяк не може опускати Німеччини, уряд жадає нових грошей на безробіття.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвельт звернувся до конгресу, щоб той ухвалив 1,750 мільйонів доларів на „Доблю П'ї Ей“ і безробіття на черговий фінансовий рік. „Доблю П'ї Ей“ тепер затрудило трохи більше як два мільйони людей і потрібно вище згаданої суми, щоб тих людей далі затрудилювати, говорили представники уряду.

БУДОВА НОВИХ ШЛЯХІВ.

ВАШИНГТОН. — Бюро публичних доріг внесло перед конгрес проект будови близько 27,000 миль нових доріг, які коштували б близько три біліони доларів. В тих дорогах було б 14 тисяч миль „надзвичайних доріг“, що перетинали б ті околиці, які вже нині мають густу сітку доріг, але внаслідок автомобільного переповнення і це їм не вистарчає. Президент Рузвельт мав дати своє одобрення на будову тих шляхів.

ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ВИДАТКАМИ.

НЬО ЙОРК. — На конвенції американських газетарів виголосив промову сенатор Тефт, з Республіканської Партії, і закликав газетарів, щоб вони в газетах чимскорше звернули увагу суспільності на урядові витрати гроша. Теперішня американська адміністрація так витрачає суспільний грош, що перейде за межі безпеки, говорив він. З одного боку величезні видатки, з другого боку задовжування і невинні податки, які цілком паралізують бізнес, доводять до того, що американські фінанси стають на не певний і небезпечний шлях, який може довести їх до банкрутства. Він також говорив, що всі коштовні заміри адміністрації можна обороняти чудовими аргументами, які навіть доказуватимуть їх вартість. Але всі ті заміри треба розглядати не окремо, тільки як частину цілості економічного життя Америки, а тоді їх вартість покажеться цілком іншою.

ВСЕ ГОТОВЕ ДО ВІДКРИТТЯ ВИСТАВИ.

НЬО ЙОРК. — Світова вистава вже викінчена і нетерпеливо вичікує офіційного відкриття. На відкриття сподіваються мільони людей. З Європи й інших країв світа прибули офіційні представники. Ньйорські поліцейські дістали приказ обходитись з гостями дуже чемно. Вулиці чистіші, ніж колинебудь перед тим. Очікують прибуття президента Рузвельта, який виголосить інавгураційну промову.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ДУМАЄ СПЕРЕЧАТИСЬ З ГІТЛЕРОМ.

ГАЙД ПАРК. — Президент Рузвельт уложив свою промову на Світову Виставу ще перед тим, як Гітлер виголосив свою промову в Райхстагу, що мала бути відповіддю на попереднє пропозицію президента. Цим дав Рузвельт до розуміння, що на Світовій Виставі не задумує входити в дискусію з німецьким диктатором.

НОРВЕЗЬКІ КНЯЗІ В НЬО ЙОРКУ.

НЬО ЙОРК. — Норвезький престолонаслідник князь Оляф і його дружина, прибули до Америки у зв'язку з відкриттям Світової Вистави. По дорозі, вже в ньюйорській пристані, вони мали прикий випадок, бо серед моряків їх корабель вдарив у підпільну лодку й затопив її.

БОРІТЬБЯ В УЧИТЕЛЬСЬКІЙ ІОНІ.

НЬО ЙОРК. — Професор Гартман заявив, що в ньюйорській учительській іоні, яка всіццоті підпадає під впливи комуністів, „сталінських агентів“, ведеться тепер приготування до того, щоб повалити комуністичний провід і віддати його знов в руки демократичних елементів. „Ті люди, що вірять в диктатуру, не повинні стояти в провіді тої інституції, якої завданням є плекання ідеалу демократії. А ті, що так роблять, є гіпокрити“, говорив Гартман. Кілька місяців тому зо згаданої іоні виступило через комунізм кілька видних професорів.

НОВИЙ ШЕФ ШТАБУ АМЕРИКАНСЬКОЇ АРМІЇ.

ВАШИНГТОН. — Президент затвердив назначення нового шефа штабу Американської Армії на місці уступилого ген. Крейга. Новий шеф штабу є ген. Маршал і він має 58 літ.

ВІДСЛОНОЄ ПАМ'ЯТНИК СИНОВІ

Мати президента Рузвельта відслонила на світовій виставі в Нью Йорку пам'ятник своєму синові, зроблений Волтером Роселом. Різьба має 36 цілих висоти й вилита з нікелевого зрібла. На фотографії: мати й Росел.

ПРИПИНИЛИ ДІЯЛЬНІСТЬ ЧИТАЛЬНИ „ПРОСВІТИ“ В ЛИСОВІ.

Жидачівське староство припинило діяльність читальні „Просвіти“ в Лискові і товмачське староство припинило діяльність читальні „Просвіти“ у Пшеничниках за те, що — як подає ПАТ — діяльність тих читальень виступала проти обов'язкових законів і загрожувала таким чином безпеці, спокою та публичному порядку.

Сокальське староство припинило діяльність таких українських товариств у повіті: в Угринові читальню „Просвіти“ і „Сокіл“, у Мошківці читальню „Просвіти“, кружок „Рідної Школи“ і кружок „Союзу Українок“; у Ваневі Себечові та Повишчині читальні „Просвіти“. Це сталося — комунікує ПАТ — внаслідок „вибриків української молоді проти спокою мешканців польської і руської національності і крім цього за діяльність, що загрожувала безпеці, спокою та публичному порядку“.

БУВШОГО МІНІСТРА КЕРНІКА ЗВІЛЬНИЛИ З ВІЗНИЦІ.

Бувший посол, б. міністер і б. берестейський в'язень Кернік, що зголосився у польському посольстві у Празі та поставив себе до диспозиції влади, приїхав до Польщі 26-го березня і зараз посадили його до в'язниці у Седльцях. Та прокуратор Окружного Суду у Варшаві взяв під увагу прохання д-ра Керніка і дав йому 6-місячну відпустку з в'язниці, з якої його зараз випустили.

БОЛЬШЕВИКИ ВИВЕЗЛИ КІСТЯК КНЯЗЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО.

Большевики відчинили домовину князя Ярослава Мудрого та його жінки Анни. Тепер большевики перевезли їх кістяки до етнографічного музею в Москві.

КАНОНИ І „КАНОНИ“.

„ІКЦ“ в статті п. н. „Чому Німеччина не могла б зайняти в світовій війні?“ міркує, що Німеччині в такій війні бракло б головну етику та ідеї, які є прикметні всім іншим народам.

„Етика, це така невлемка річ, що видається завойовницьким народам без значіння. Що значать канони (засади) етики супроти справжніх канонів, крісів та скорострілів. Але кріси й гармати є обслуговувані людьми, а людина є без огляду на все „створіння етичне“, так як названо її також „створінням“ метафізичним й релігійним“.

Не можна вести сучасної війни ані з метою розбою, ані з метою масового мордування сусіднього народу, ані з метою завоювання в старому значінні, чи накладання протекторатів, чи вкінці для панування над світом. А бодай не можна вести світової війни, що криве в собі жакливе ризико, яке накладає страшні жертви на всю людність“.

ЗАТРОЄНІ ПОМАРАНЧІ.

Агенція „Ехо“ повідомляє: У Гамбургу ствердили, що помаранчі, привезені з Палестини, є затроєні арабами. Ці транспорти нищені в порті. Тому, що в дорозі з Яфи до Гдині є більші транспорти помаранчів, у порті в Гдині рішили перевірити кожний транспорт, щоб у продажі в краю не було затроєних помаранчів.

ПРИПИНИЛИ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВ У ЗАДВІРЮ.

Повітове староство в Перемішлянах рішенням з 28. березня ц. р. припинило діяльність чотирьох українських товариств у Задвір'ю, пов. Перемішляна, тому, що їх діяльність загрожувала безпеці, спокою та публичному ладу“.

НЕБЕЗПЕКА ОБЕДНУЄ.

„Дзєнік Польскі“ в статті п. н. „В обличчю поважної ситуації — серби й хорвати ліквідують взаїмні спори“ — пише: „Сьогодні стоїть Югославія перед наглядною konieczністю національного обєднання, яке єдино зможе виставити їй ставити чоло буревієві, що зірвався над долиною Дунаю“.

Тому, здається, нема сумніву, що серби й хорвати є сьогодні рішені дефінітивно зліквідувати спір, що від 20 літ ваготить над молодим королівством. Бюджетові дебати в сенаті скорочено з метою швидкого прийняття проекту бюджету вже ухваленого сеймом. У той спосіб уряд зможе приступити негайно до здійснення місії, для якої спеціально був уконституований.

Прем'єр відїхав з тією метою до Загребу, де відбуде нараду з провідниками хорватів д-ром Мачеком. Послідує між ними виміна з одної сторони хорватських домагань, а з другої сторони пропозицій сербських, при чому постановлено, що теперішній король Югославії, а так само справа пануючої династії залишаються поза скобками всяких дискусій“.

„Домагання д-ра Мачека дадуться зясувати так: Хорвати, як історична національна одиниця, мусять одержати повну суверенність, з якої уступлять у користь державної спільноти стільки, скільки конечно з огляду на її існування в рамках міжнародних і внутрішнього функціонування“.

Прийняття, хоч би тільки частинне хорватських домагань потягне за собою глибоку конституційну реформу“.

ПАМ'ЯТНИК ХРИЗАНТЕМИ.

На світі видніє чимало пам'ятників заслужених людей; навіть звірства знайшли тривке місце за приводу великих заслуг. Але ось у Тулузі побували пам'ятник хризантемі, — це мабуть єдина пам'ятка на світі, що присвячує особливе місце ростиці.

Справді біля отого пам'ятника видніє постать Піре Бернета, винахідника хризантеми й її акліматизатора у Франції, але він займає там другорядне місце.

Бернет — це відомий огордник, що привіз хризантему з Азії, й у Тулузі заложив великанські її плантації. Сьогодні ціла околиця має особливу славу з годівлі цих прегарних квітів, що дають працю й пожиток тисячам родин.

РОЗВ'ЯЗУЮТЬ „ЛУГИ“.

Повітове староство в Надвірній розв'язало „Луги“ в таких селах: Назавізові, Тарновці, Лісній, Перерослі, Півню, Пасічній, Молодькові, Солотвині, Росічній, Лоеві та Майдані к. Солотвини. Крім того заборонило заснувати нові „Луги“ у Прислупі і Фентераді к. Пасічної.

СЛІДСТВО ПРОТИ УКРАЇНЦІВ У ШВАЙЦАРІЇ.

Мадярська пресова агенція подала вістку, що швайцарська поліція в Брні почала слідство проти деяких українців, що живуть у Швайцарії.

ПОВІДОМЛЯЮТЬ СВІТ ТІЛЬКИ ПРО „ЛЮБЛЯНІСТЬ“ УКРАЇНЦІВ

ВАРШАВА. — Пресова агенція Гавас подає, що найбільша українська політична партія УНДО заявила готовість „сповнити обов'язок люблячності супроти Польщі“ та вести політику „незалежну від заграничних впливів“. В „заплату“ за те партія домагається від Польщі „повного культурного розвитку українського народу“.

ЧОГО НЕ ПОДАЮТЬ?

Замітне те, що від кількох місяців існує на всіх українських землях під Польщею польський терор. У багатьох повітах позамикано буквально всі українські товариства. В однім тільки дні позамикано до тюрм сотки українських студентів і студенток в однім тільки Львові. Та про те все нічого не подає Польська Агенція Телеграфічна. Ні не згадують за те чужинецькі кореспонденти. А українська преса, будучи під польською цензурою, світить білими картками.

ВІДПОВІДЬ ГІТЛЕРА.

БЕРЛІН. — Нетерпеливо очікувана цілим світом відповідь канцлера Гітлера на мирове пропозицію през. Рузвельта дається звести до таких точок: Президент Рузвельт повинен допомогти Німеччині дістати назад забрані їй колонії. Він повинен також подбати, щоб не пропала безслідно ті 14 пунктів, що їх проголосив президент Вилсон, беручи в оборону поневолених і ограблених. Польщі обіцяв Гітлер вільний доступ до моря, даючи до пізнання, що німецько-польські відносини є напружені. Канцлер зазначив, що вже не існує морський договір між Німеччиною і Англією і Німеччина буде тепер зборитись на морі після свого уподобання. Також виходило з його промови, що вже не існує і польсько-німецький договір.

При кінці Гітлер заявив, що „телеграму“ президента Рузвельта прийме або відкине парламент.

„ПАТРІОТИЧНИЙ СПЕКТАКЛЬ“.

КИЇВ. — Так називають советські газети виставу „Богдан Хмельницький“, яку грають майже щодня в київському театрі імені Франка. Пишуть, що вистава „сильна й важлива своєю мистецькою проповіддю патріотизму та героїзму, відданості справі народу, своїй батьківщині“. Та історичні герої змальовані досить блідо. Але є вдала сцена бою під Жовтими Водами. Музика композитора Ревуцького особливо добра в повній тривожного роздуму картині ночі перед боем.

ШЕВЧЕНКІВСКА ВИСТАВА.

КИЇВ. — Відкрито в Києві республіканську виставу, присвячену 125-річчю з дня народження Шевченка, відвідує пересічно звичайного дня з тисячу людей.

ДОБРЕ, ЩО БУЛО МІСЦЕ НА ОДНУ УКРАЇНСЬКУ ПЕСМІ!

КИЇВ. — Студенти 3 курсу київського театального інституту виставили цього року такі пєси: „Діти Ванюшина“ російського драматурга Найдьонова, „Васу Железнову“ Горького, „Сам у себе під вартою“ Кальдерона й „Ойцер“ жидівського письменника Шолом Алейхема. Та такі знайшлися місце й на одну українську пєсу. Є нею „Кам'яний Господар“ Лєсі Українки.

ПОКАЗУЮТЬ ДЕНДЕ, А РІДКО В КИЄВІ.

ЛЬВІВ. — „Діло“ подає у своїй хроніці з Советської України, якою користуємося, що київська державна опера виїхала на виставу до Ленінграду, де між іншим виставить оперу „Тарас Бульба“, яку тепер показує тільки на гостинних виступах, а не в Києві.

УСУНУЛИ „НЕПОРОЗУМІННЯ“.

БУДАПЕШТ. — Телеграма до „Ди Нью Йорк Таймс“ подає, що мадярський міністер справ заграничних був недавно в Гітлера і „успішно усунув непорозуміння, які повстали через прилучення Карпатської України до Мадярищини“.

НОВИЙ ПЕРЕЛЕТ ЧЕРЕЗ ОКЕАН.

МОСКВА. — Відомий советський летун Володимир Коккінакі вилетів з Москви разом з отаманом Михайлом Гордієнком на літаку „Москва“, щоб долетіти до Нью Йорку з привітом на світову виставу. Полковник Коккінакі відомий з того, що перелетів без перестанку простір між Москвою і Владивостоком.

АМЕРИКА І СОВЕТИ.

ЛОНДОН. — Кореспондент часопису „Ди Нью Йорк Таймс“ подає з Лондону, що це Злучені Держави натискали на співпрацю з Соведами, та що це заважило на тім, що публична опєнія в Англії заважила за військовий союз Англії, Франції й Соеветів.

СВОБОДА ("LIBERTY")

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Початок числа три центи.		Three cents a copy	
На рік	\$6.00	One year	\$6.00
На шість місяців	\$3.25	Six months	\$3.25
На три місяці	\$1.75	Three months	\$1.75
Число в п'ятницю (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	\$2.00	One year	\$2.00
На шість місяців	\$1.25	Six months	\$1.25
В Джерсі Ситі і Заграниці:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	\$9.00	One year	\$9.00
На шість місяців	\$4.75	Six months	\$4.75
На три місяці	\$2.50	Three months	\$2.50

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ІДЕЯ ВИГРАЛА!

Нераз тратив український нарід свою владу на своїй землі. Нераз ми гинули в боротьбі з ворогами, залишаючи нащадкам нові кайдани і нову неволю. Подібне сталося знову тепер, коли нам знищили рідну владу в Карпатській Україні.

Але знаємо, от хочби з історії останнього нашого пориву до волі й своєї держави, що по наших невдачах навіть найбільший і найдовший ворожий гнет не годен був зломити цілковито життєвої сили нашої нації. І тому ми все ставали до нового бою і до нових жертв. Доказом цього може послужити також і героїська боротьба за Карпатську Україну. Ось тому всі ми, здусивши біль за втраченою Карпатською Україною, маємо тепер горде почуття, що наша нація виявила себе і на тім малесенькім клатку нашої землі достойною великого нашого ідеалу: Великої, Незалежної й Соборної Української Держави.

Ми бачимо далі, що та велика трагедія, що стрінула Карпатську Україну, викликала серед нас одні й ті самі почуття. Треба таки подивляти оті розумні й високо благородні думки, що їх знаходимо в тих численних листах, що їх надислали нам читачі, а одержують від своїх рідних чи знайомих з рідних земель чи скитальщини. Тяжкі й мольні селянські руки, чоловічі й жіночі, молодечі й старечі, виписують такі достойні речі, що хотілося б цілувати ті руки, що таке писали. А це величезний здобуток! Це видно наглядно, що в нас тепер: одна душа і один народ.

Значимо, що не було дива, колиб нам довелося пережити тепер і дуже погане. Очевидно не від ворогів, бо то є природні, але з власної вини. Бо в часі народних катастроф люди часто заломлюються. Звичайно в таких моментах збільшається міжпартійна гризня, бо одні на одних нападають, щоб себе вибілити, а вини за катастрофу перекинути на другого. Крім цього кожна катастрофа це звичайно нова нагода для нових спекуляцій ріжних політичних авантюристів. А український нарід не може бути тут вийком. Тому і це треба вважати великим здобутком, що в Ріднім Краю, особливо під Польщею, наш нарід задержав вілості достойну поставу, звернену проти — ворогів. Та цього не можна сказати про українську імміграцію в Америці, бо тут знайшлися такі, що почали використовувати трагедію Карпатської України для знеславлення українського визвольного руху. Ось тому треба усім нам доложити старань, щоб наша імміграція в Америці не дала змоги руйніникам і агентам чужих інтересів нищити той український національний капітал, що його здобула ціла нація через героїську поставу Карпатської України. Гідність, яку здобула собі тепер наша нація, повинні ми спільними силами використати для освіднення Америки щодо слушності нашої справи. А це буде правдивою службою Рідному Краєві.

ЗАКАРПАТТЯ

Карпатську Україну стрінула трагічна доля. Та теперішній стан — в часі, де все щодня міняється — не вважаю за достаточний. Уважаю, що там зроблено багато помилок, яких можна булоб уникнути. Уважаю, що терпеливий уряд в Хусті пустив забагато "шантрапи" в столицю. Та не хочу підводити підсумків, поки це все не дочекається свого висвітлення і оцінки. Зате хотів би спинитися на чімсь іншому, а саме на тім новім дусі, який — за короткий час існування українського Закарпаття як держави — повів відти на нас...

Новий дух, новий вітер, який так приємно вражав тих, які пам'ятають ще фантастичні часи Центральної Ради і Директорії.

В чім був цей новий вітер? За Центральної Ради — проголошено "культурну автономію" всім меншинам в Україні, а вони використали її відразу для того, щоб при першій нагоді — зрадити Україну... Отже Карпатська Україна в такі штучки не бавилася... Мала одно й друге на увазі.

Центральна Рада дуже кокетувала з соціалізмом, Карпатська Україна — виразно повернулася до нього спиною як до небезпечного ворога...

Центральна Рада наївно відносила до жидів, що симпатизували з її найгіршим ворогом — більшовизмом. Карпатська Україна віднеслася до жидів справедливо і розумно, вказуючи жидам виразно і недвозначно їхнє місце як національно меншини, а такою своєю рішучою постановою уряд Карпатської України зазнав більшого поважання серед жидів, ніж його мала Центральна Рада з її — лібералізмом.

Центральна Рада довго зволікала з проголошенням України незалежною державою і все оглядалася на Петербург... Закарпаття — фактично відразу стало на шлях здійснення самостійності.

Центральна Рада, що працювала в надзвичайно складних обставинах, що вимагали скорого й остаточного вирішення, держалася надто цупко засад демократичного парламентаризму. Рішала все тимчасово — аж до скликання Установчих Зборів України, які мали вже все остаточно вирішити... Карпатська Україна оцінила відразу ситуацію краше і не вважаючи на ніякі такі засади, ділала скоро там, де цього вимагав інтерес нації...

Центральна Рада — особливо устами своїх соціалістич-

них членів (Винниченко і ін.) висловлювала нераз велику нехоть до військової сили і армії. Це був — "мілітаризм". Карпатська Україна відразу стала на точці погляду, що лише збройна сила може забезпечити країні — лад, порядок і самостійність...

Центральна Рада та її "демократичні" оборонні нераз (особливо соціалістичні партії) — радила вступати в переговори з більшовиками, наці, що можна з ними жити в згоді... Карпатська Україна відразу стала на тому, що з запеклими ворогами українського народу Закарпаття, себто з мадярами, не має згоди і не може бути...

І ось з цього вийшов той героїчний чин, коли то Карпатська Україна, нападена ворогами і зражена ніби "приятелями", без надії на поміч і навіть на успіх, прийняла свідомо визов і хопилася за зброю.

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ГОНТА

Про багачко, дуже багачко героїв України знаємо ми, і маємо точні історичні вістки і народні пісні про них, і є у нас і мистецькі зуподоблення їх та їх вікомних чинів... І багато тих пропам'ятних героїських подвигів в історії України, від найдавніших часів починаючи, аж ген — до нашої, сучасної вже епохи. Та проте — скількиж то ще в нас таких героїв, що то про них ми знаємо ще дуже мало, а іноді й зовсім нічого! Або таких, що їх історики ворожих нам народів причислили собі просто до того національного середовища, на якому їм найбільше залежало, і вони отак цілими століттями вважалися уроченнями таких і таких то народів, а до рідного їм українського народу ніби не мали і не мають ще завжди! — ніякого відношення. Ми читаймо з цього погляду ось хочби не звичайну цінну брошуру про нашого діяча й письменника Вячеслава Будзиновського п. н. "Шли діди на мукі" (Львів, 1924), а устрійте там ціл ряди славіних подвигів імен, які ж зрештою в багатьох підручниках української історії не знайдете зовсім. Та до тієї книжечки Будзиновського я поверну ще в окремій статті, а нині хочу звернути увагу читачів лиш на одного, добре у світовій історії відомого героя, який, починаючи від р. 1514, вважався і ще завжди вважається постаттю з історії Мадярщини, тоді, коли це

Ідеї, що їх ширили в Чехії, а це про вагу матеріальної цивілізації й ставлення матеріальному чи культурному добору народу на першому плані, а самовладності на другому — не найшли розуміння на Закарпатті. І ось тому новий героїчний вітер, який повів на нас від нашої Срібної Землі, диктував такий наказ: скорше впасти з зброєю в руки, створивши потомним вікам легенду, аніж — скоритися як раби...

Новий вітер, що повів на нас з Закарпаття — такий, що подмук його відчували й чужинці і наші вороги. Відчули, що брехнею є уважати українців за недорослих до самостійності. Що народ — який так відповів на зрабавання своєї свободи — є гідний що свободою мати...

І напевно її матиме.

Той новий дух, ця нова психіка, що вдерлася побідно в нашу душу — є запорукою, що час остаточного визволення нашого народу — не далекий.

властиво один з героїв Карпатської України!

Іде мені тут про особу Юрія Довжика, головного ватажка з часів пропам'ятного повстання українських селян на Мадярщині в р. 1514, що відомий в історії саме як провідник того повстання, а ще більше своєю нечуваною жорстокою мученицькою смертю, якою покарав його після окончної перемоги мадярів семигородський вельможа, воевода Янош Заполія. Смертю, яка своїми страхотами нагадує подекуди страшну смерть, що її завдали колись ляхи ватажкові українського гайдамацтва, Іванові Гонті (1768), через що я і назвав в цій статті нашого карпатсько-українського героя — закарпатським Гонтою.

Але тепер спитаймо: Якже воно було властиво з повстанням Юрія Довжика?

Вона вибухнула за володіння короля Володимира II, одного з нащадків Ягайлонів, син польського короля Казимира IV, що був вибраний мадярськими вельможами королем лиш тому, щоб ті вельможі мали змогу тримати його міцно за чуб, а сами робили, що їм подобалося, отак, як це здебільша водилося скрізь з електоральними королями-чужинцями в тодішніх державах. Мадярська шляхта ось з давніх давен творила, що так скажу, державу в державі, не слухалася своїх королів і намагалася обмежувати по мозі

про ті муки, які терпів в кастильській в'язниці, цар перебив йому зітханнями і словами: "ах, злодії, ах, люті злодії!" Кудеяр покориствовався таким розположенням царя і заговорив про свою жіночку.

— Відна! як вона горювала за тобою!

— Царю-государю, — сказав Кудеяр і кинувся до ніг царя — заяви свою батьківську ласку. Буду за тебе вік Бога молити! Кров пролляю за тебе, мого государя! Дозволи побачитись з моєю жіночкою.

— Побачиш, побачиш, — сказав цар. — Трохи потерпи. Ось одну пробу ти вже перебив. Наступить друга, а коли виповниться, прийде третя і тоді побачиш жіночку. А тепер оповідай далі.

Кудеяр продовжував своє оповідання і коли скінчив, цар велів дати йому чарку кріпкого меду і сказав:

— Іди, Кудеяре, відпочивай. Ти зробив велику дорогу до нас, а сьогодні такі умови. Завтра для тебе знов робота. Іди, Бог з тобою.

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

їх права та фактичну змогу правління, а це незвичайно відомо зазначувалося в першу чергу в соціальнім положенні суспільних низів, особливо ж тодішнього селянства. А вже XVI століття це і епоха т. зв. селянських воєн, які, правда, починаються шойно 1525 р. — головні в Німеччині, але до того часу були підготовлені всякого роду помешаними ворохобнями, викликуваними власне матеріальною нуждою селянства та безоглядним гнетом з сторони всяких привилеїв могилих вельмож.

Зокремаж українські селяни на просторах Мадярщини карались водно важкими лихоліттями, запровадженними безоглядністю ненаситних панів Мадярщини.

Але саме в р. 1514 селянство в наслідок особливих обставин добуло змоги стати на про з своїми гнобителями.

Тоді ось турки почали знову раз непокоїти південні границі Мадярщини, з огляду на що мадярський достойник церкви, кардинал Тома Бакач, який саме в ту пору перебував у Римі, виведав собі у папи Льва X. довілі кликати людей у Хрестоносний похід проти турків, і продовжував свою акцію навіть після того, як король Володислав заключив з турками черговий мирний договір. Правда — дехто з мадярських вельможів остерігав Бакача перед тими заходами, вказуючи тут на те, що оброчуючи селянство проти турків, можна діждатися того, що селяни повернуть одержану зброю не проти турецьких наїзників, а проти його найближчих гнобителів — мадярських панів. Але більшість мадярської шляхти так захопилася хрестоносним походом, що його проповідав кардинал Бакач, що в можливість якоїсь селянської ворохоби не вірила, і отак і з своєї сторони причинилася до прилюдного проголошення хрестоносного походу при кінці квітня 1514 р.

А враз з тим почали до головного табору хрестоносців біля Пешту напливати могутні маси селянства, головним ватажком якого кардинал Бакач і призначив українця Юрія Довжика — в мадярських підручниках історії він скрізь Герцог Доса (Досза) — що був визначився досі у принагідних боях з турками, та одержав у нагороду пишну кирею й золотий ланцюг.

Але заздрим мадярським панам отой здвиг селянства під хрестоносним прапором Юрія Довжика був так страшенно не по-натурі.

І от ті пані намагались згодом примусити селянство покинути хрестоносний прапор, віддати зброю і вернутися знову в темряву кріпацької неволі.

Передовсім ось почалися заходи в тому напрямі, щоб не пускати більш в табір Довжика нікого, а тих, що були з ним, примусити до повороту на ріалю при допомозі важких кар, накладених на їх покинуті рідні. Крім того ж і сам кардинал Бакач наставав врешті на те, щоб Довжик не набрав більш ніяких людей, і безпородочно станув на турків, що в міжчасі напали на Хорватію. Але цей наказ Бакача наспів у табір Довжика дещо запізно, саме ось після того, як Довжик, обурений загрозливими наказами лютуючої шляхти, не думаючи довго, счинив ворохобню, і, замість на турків, пустив свої ватаги на панів. Вони кинулися оз зброєю в руки особливо в околиці Пешту, де знищили цілу низку шляхотських поїлостей та вирізували багато шляхотських родин, після чого Довжик, назвавши себе "королем хрестоносців", поїдав на чолі майже 40,000-ї селянської армії над Т...

Він задумував обложити і здобути одну з тамошніх твер-

динь. Довжик наступив передовсім на Сегедін, але що тут йому не пощастило, то він почав облогу твердині Чоннад, яку і справді добув, після чого рушив походом у сторону Темешвару.

І тут була й вершина переможного походу ворохобного гайдамацтва на Мадярщину.

Бо окончної перемоги собі Довжик добути не вдалося, навіпка почата ним боротьба з шляхтою за кращу долю селянства покінчилася для нього невимовно трагічно.

А той некорисний для Довжика зворот в його змагання з мадярськими вельможами почався часу, як на арену бою вступив згаданий вже мною семигородський вельможа Янош Заполія, що опісля став васалом Туреччини й мадярським королем.

Заполія не міг простити Довжикові його ватагам дотеперішніх перемог, він зробив себе речником "нечувано — як казалося — покривдженої шляхти", і рішився за всяку ціну покласти змагання Довжикові армії кінець.

І це незабаром і сталося. Коли ось Довжик з своїм військом облягав уже другий місяць Темешвар, Заполія, який тільки шукав нагоди скріплювати авторитет своєї особи і своєї могутності, рушив знашвидку призначеною армією на Темешвар і побив тут ватаги Довжика так катастрофально, що майже половина їх вигинула, а Довжик, враз з братом Григорієм та ще з іншими ватажками попався в полон. Діставши їх отак у свої руки, нелюдський мадяр велів їх упродовж цілої низки днів виголодити до краю, після чого виснажених тортурою голоду вщерть, шойно віддав на властиві муки, передовсім же самого Довжика. Його ось посадили на розпалений до білого залізного трон, на голову всадили йому таку саму розжарену залізну корону, а у праву руку ткнули нещасному розпечений королівський скиптр. Притімже Заполієві кати розпаленими кінцями виривали йому шматки тіла, підпалюючи його, примушували Довжика ватажків їсти його.

Та проте кажуть, що Довжик, видержав усі ті пекельні муки без одного слова скарги, тільки раз один страшно посміхнувся, коли побачив, як його колишні співборці дали себе примусити їсти його тіло...

Справді: Хто з нас не пригадає собі притім велико-мученицької смерті Гонти, в подібний спосіб тортурованого вириванням живого тіла та посадженням притім на розпалений залізний штаб за наказом ляхського генерала Браніцького?

А селян вигубили тоді сіпакі Заполія до 70,000, після чого всякі постанови відносно кріпацтва загострено так дуже, що для селянства настала на довго доба найстрашнішого поневолення...

Д-р Остап Грицай.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ
ПОДІЛЛЯ
НОВА СЕРІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ МЕЛОДИЙ
ДЛЯ МІШАНОГО ХОРУ
в об'єднанні

МИХАЙЛА ГАЙВОРОНСЬКОГО.
Д-р Б. Кудряк у "Лілі" висказується про неї з призначенням. Д-р Ф. Стешко в "Українській Мушкетер" називає оброблення мистецтвом, з боку технічного скрізь цікавим, не шаблонним; "поодиноким голосом дається багато руху".

СЕРІЯ СКЛАДАЄТЬСЯ З ТРЬОХ ПІСЕНЬ:

- 1) Ой, на горі;
- 2) Ожеледь (веснянка);
- 3) Сиділа клячка коло клячки (веснянка).

Ця кожна пісня 25 центів.

Також вийшли:

"Свобода"

31 83 GRAND ST., P. O. BOX 346

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА

В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина друга.

(65)

— Князю Борисе Тулушов, ти забув Господа Бога і погордив нашими великими діями тебе і твого роду ласками, ти хотів втекти з нашого царства до ворога нашого Жигмонта-Августа по примру зрадника Курбського, а твою мати допомогла тобі в тім намірі. Але Бог відкинув зраду, і тебе прихоплено в дорозі разом з матерію, тож тепер для тебе люта кара. Посадити його на кіл!

— Царю-государю! — сказав засуджений — я тебе не зрадив, а з твого царства хотів втекти задля тої причини, що ти, государю, гніваєшся на нас і свою царську опалу кидаєш на нас без всякої нашої провини. Пса вибити без причини, то й він втече з ха-

ти. Нині я в твоїх руках. Роби з нами, що хочеш. Є судба над тобою: Бог на небі. Він відплатиться тобі за нас всіх.

Тулушова посадили на кіл. — Ти не цар, — крикнула мати — ти чорт, ти звір лютий. Муч нас, убивай. Найтебе Бог покарає! Погибнеш ти сам і цілий твій кровожадний рід...

— Ха, ха, ха! — закричав цар Іван. — Княгине, у тебе я-зник справді бабський. Ти ма-бути жінка дотепна, тож я за-дам тобі веселу смерть. Заско-ботачи! —

Тяжка робота була Кудеярові. Княгиня кидалася на всі сторони кола сидячого на колі сина. Кудеяр гонив за нею, до нього прилучилися і інші.

Княгиня боронилася, кричала, дико сміялася, а вікни упала без чувства. Дали їй відпочинок. Прийшовши до себе, вона встала, кинулась до сина, а о причини скопили її, повалили на землю і скоботали на смерть.

Цар тішився кілька хвилю тою сценою, а відтак дав знак, щоб привели інших. Привели одинайцять дворян, обжалованих про змову з покараними вельможами. Цар приказав роздягнути їх всіх до нага, п'ятеро велів перед своїми очима облити киятком, але при тім дісталося і двома опричниками, виповнюючим царський приказ, бо вони незручно присунули на себе киятком, а цар видячи це сміявся. Тром з засуджених відрубали руки, а тром ноги, і відтак підганяючи їх нагайками, присилували, щоб одні бігали а другі повзали, доки не страждали чувства від сильного впливу крові. Тоді цар приказав Кудеярові добити їх ударом кулака в голову.

Цар звернувся до опричників, грімко спитав:

— Чи справедливий мій суд?

— Справедливий, государю, — закричали опричники — як суд божий.

— Чи справедливий мій суд? — поспитав цар Кудеяра.

— Справедливий — сказав Кудеяр, а в душі почув великий біль... Він чув, що попався в таку яму, з котрої вже не можна видобутися. Він ненавидів царя, погорджував собою, але бажання побачити свою Настю перемогло.

— Поки що досить — сказав цар — час на вечірню.

Всі вийшли, полишаючи серед калюжі крові, обсмалені і безбаражені трупи, дим, душачий смід і одно ще живе существо, — Тулушова на колі, що в страшних муках відвис на лежку у його ніг мертвою матір.

Зазналили на вечірню. Опричники як перед тим були поклонили, а цар побожно читав псалом: "Благослови, душе моя, Господи!" По вечірній і по вечерю цар велів прикласти Кудеяра.

— Сидай — сказав цар ладно до Кудеяра — та розповідай нам про свої пригоди; мабуть ти, бідний, не мало горя перетерпів, але за те всякого дива побачив.

Кудеяр зачав розповідати свої пригоди. Цар слухав уважно. Коли Кудеяр говорив

НАБІЖУЧІ ТЕМИ

ПОЧИНАЄТЬСЯ.

Коли в Америці ведеться горяча кампанія за допущення поза квотою до Америки біженців з різних тоталітарних держав, в тій самій Америці ведеться кампанія проти латинських імігрантів.

У Норт Терітаві, в стейті Нью Йорк, підприємства, що виробляють головні частини авіацій для Генеральної Моторової Корпорації, почали відправляти з роботи всіх робітників, що не є американськими громадянами. Кажуть, що мусіли це зробити, щоб виконати новий федеральний закон, на основі котрого підприємства, що продають вироби федерального уряду, мають право наймати на роботу лише громадян Злучених Держав.

ГРОШІ НЕ СМЕРДЯТЬ.

Можливо, що підприємства справді не хотіли цього робити, однак, що сказати про юні, котрі, як викинені з роботи віднеслися до них по оборону інтересів робітників, відповіли, що закон має бути виконаний і тому вони не можуть протестувати?

Адже вони брали вкладки від таких імігрантів?

ЛЕГКО НАСЛІДУВАТИ.

У міській раді Нью Йорку оподі подано проект міського закону, на основі котрого має бути заборонити ношення чужинських уніформів. При голосуванні впади на резолюцію всі 25 голосів; а лише один голос не записано, бо радний був неприязний через недугу.

Однотунність показує настрої Нью Йорку в цій справі. Звісно Нью Йорк це не вся Америка, але за приміром Нью Йорку можуть піти інші міста.

ЛИШЕ ЧУЖІ, — НЕ СВОІ.

Здавалося би, що ношення уніформ це маловажна справа; на думуючу людину уніформ не має рішучого значення. Він знає, що краса уніформи це не означає краси ідеальності організації. Однак, останніми часами було аж надто доказів, що думуючих людей мало, що люди люблять ходити юрбою та що мало річей так вже люде, як власне уніформ. Заборона уніформ може бути смертельним ударом у нещадну таку організацію.

Забороняючи чужинські уніформи, а тим самим дозволяючи свої уніформи, міська рада дала до розуміння, що це зле, як люди приступають без думки до чужинських організацій, але як вони приступають бездумно до американських, то це О. К.

ЗАКОН САМОЗАХОВАННЯ.

Медичний Союз стейту Нью Йорк підносить протест проти напіву лікарів-утікачів з чужих країн та домагається „розумного обмеження“ проти допущення їх до практики в Америці.

Підносить це домагання в імені „закона самозаховання“ значить, як допустити забагато чужих лікарів, свої не будуть могли жити.

Каже Союз: Лікарі мають природну симпатію до біженців, але багато наших членів почуває, що американську гостинність надживається. Тому треба обмежити натовп у вже так переповнену професію. Що буде, як інші професії почнуть так ставитися займати? Адже котра професія ніколи не є переповнена?

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ШКАГО, ІЛЛ.

Доклад про Український Червоний Хрест.

Підчас побуту пані Ст. Галич, голови УЧХ, ОДВУ, яка прибула на концерт О. Басараб, наше жіноцтво мало добру нагоду почути про працю українського націоналістичного жіноцтва в рідному краю та на еміграції.

Прелегентка широко змалювала працю, яку ведуть українські націоналістки в рідному краю по різних організаціях.

Польська ворожа влада старається за всяку ціну спинити розвиток цієї праці. До чого доводить ляхська окупація, свідчить факт, що всякі спроби створити Український Червоний Хрест не вдалися. Українська жінка мусить йти в підземелля та разом з націоналістичним активом підготувати країну долу для своєї нації.

На еміграції є дещо відмінні відносини. Українські націоналістки мусять використати ці можливості, головню, коли йде про таку велику й гуманну працю, яку виконує Червоний Хрест. Отож ми повинні тут приготувати бодай якщо не широкі кадри, то хоч свідому провісницю верству, яка на випадок різкоючих подій, моглаб стати до праці там, де буде треба.

Це й є авдання УЧХ, ОДВУ в Америці. Не зважаючи на великі перепони, що їх організація стрічає на шляху свого розвитку, всеж таки при добрій допомозі та охоті й тут можна використати широкі можливості.

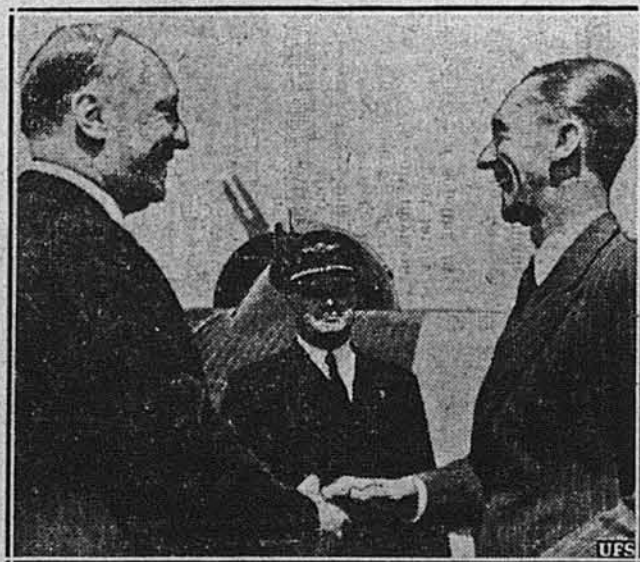
Українська жінка в Америці вже освідомлена. Найкращим доказом являється зріст УЧХ, ОДВУ. Ця організація налічує уже понад п'ятдесят відділів.

Переведено збірку на поміч політичним в'язням: Зложили по \$1: о. І. Ковальчук, Софія Кудик, Ева Бек, Анеля Ветчак, Софія Конеловська, Марія Тимчук, Ю. Небор, В. Грицькевич, П. Бабак; по 50 ц.: Анна Симочко, Розалія Сидорик, Ксенія Плетяк, Катерина Лашук, Ева Зелінська, Пелія Нісевич, Анна Ковальчик, решта дрібними. Збірку в сумі \$17.65 переслано на політичних в'язнів.

Місцевий парох о. Ковальчук подякував прелегентці та закликав присутніх створити відділ УЧХ, та вести працю на добро і славу нашого народу. Відділ створено й до нього винеслося багато місцевого жіноцтва.

Як започаткувати організаційну працю в відділі, та повести активну працю, то цієї справи, як заявила голова УЧХ, припиняє організація на Шикаго, пані Ксенія Плетяк.

Угрова 54-го відділу УЧХ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДУХОВЕ ОБЕДНАННЯ.

Питання єдності, піднесене д-ром В. Галамом у „Свободі“, є важке. Інж. Куропася опроркидує погляди д-ра Галама про „механічну єдність“. А я думаю так:

Нам не треба „механічного обєднання“, бо з нього нічого не вийде. Нині буде, а завтра розлетиться. Буде хіба ще одна „невдача“. Та думаю, що й неможливо всіх обєднати „ідеологічно“. Тому я є за „духове обєднання“. А розумію його так, як це розумів Гінденбург, що сказав по війні до ворогів Німеччини: „Ви нас побідили, але не вбили нашого духа і тому ми виграли, а не ви“.

Подібний дух був у поляків, коли вони визволялися. Є в них і тепер, коли заходять небезпека для Польщі.

Духове обєднання повинно бути оперте на тім, що нас болить. На тім, що наш Рідний край в неволі, а наш нарід у кайданах. Тому найважливіше є те, щоб всі ми розуміли і відчували те, що треба дати поміч нашим братам у старім краю. А як визволитись нам? Так, як буде можливе. Треба використати усі засоби і когось тільки можна і то тільки можна. Як можна добути автономію, то треба допомагати її добувати і тим, що вірять тільки в революційний спосіб боротьби. Припускаю, що є і такі, що можуть не вірити в успіх революції. Але як вони зачнуться, як піднімуться несподівано нарід в такий спосіб, як це тепер сталося в Карпатській Україні, то кожному треба ставати в ряди, боротися і допомагати справі визволення. Треба це зробити навіть тим, що були проти революції.

Сьогодні годі передбачити точно, якими шляхами піде наше визволення. Але одне певне: для цієї справи треба працювати. Сказав Лінколн, що успіх його життя залежав від трьох річей: 1. праця, 2. праця, і 3. праця. Ось того треба нашої нації й нашої іміграції. Можуть бути в нас різні партії й різні ідеології. Але для справи України треба усім працювати, усім жертвувати, усім протестувати проти злочинів, доконуваних над українським народом і усім треба бити ворогів. Не дізнаємося (як це є часто в Америці між нами!) хто починає. Зачадо „Обєднання“ збирати гроші, так чому бути проти цього? Воно висилає гроші туди, куди йому кажемо. Хтож може мати якийсь закид проти цього? Може хтось не годиться з „ідеологією“, але не може не годиться з тим, що воно посилає чесно гроші на ті гуманітарні чи інші цілі, на які йому кажемо вислати!

З щораз новими покличами до щораз нового обєднання далеко не зайдемо. Їх уже було повно в Америці. Всі ми це добре знаємо, що в тих, що так „обєднувалися“, не було по правді доброї волі до обєднання, не було хотіння обєднання. Погляньмо на те, хто, коли і за що розбивав наші обєднання, а побачимо, де є корінь лиха.

Усім нам треба у першу чергу справжнього хотіння обєднання. Треба хотіти бачити і оцінити те, що вже є обєднання спільною працею.

Іван Кравець.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

АСТОРІЯ, Л. АЙ.

На ранених і втікачів з Карпатської України.

Гром. Василь Кашубий переслав через Обєднання \$10 на поміч раненим і втікачам з Карпатської України.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Гарний примір до наслідування. На поміч нашим героям січовикам, що в обороні своєї дорогої Батьківщини, Карпатської України, як нові ілліади скитаються по чужих краях, для нових неспасних вад і сиріт, що в голоді і холоді оплакують свою гірку долю, громадянин Теодор Пасковий з Нью Йорку зложив \$5. Ветеран У. Г. А. гром. Даніло Нападів з Н. Й. зложив \$5; ветеран Американської Армії гром. Юліан Драгун з Н. Й. зложив \$5; пані Марія Біла з Н. Й. зложив \$10. На весілля в громадин Григорія Юстини Юрків з Нью Йорку, яке вони справляли в неділю, 16 квітня, своїй донечці Маріїці з молодим українцем Михайлом Шура, громадяни М. Савіцький, А. Баран і В. Юрків зібравли між гостями для потерпілих в теперішній трагедії Карпатської України \$20. Імена жертводавців, що дали по \$1: Г. Юрків, Н. Шура, А. Баран, В. Юрків, Майка, Бур, Лушак, Сенік, Креті, Калінович, Качур, М. Явний, Р. Захарчук, Кошик, Солтис, Плонск, Ромашук, Сидор, Прощ і Френкі. Повище згадані жертви для висилки в призначене місце через Обєднання, в сумі \$45, передав Петро Задорський.

DR. JOSEPH BISANA

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНТИСТ

305 EAST 17th STREET

У НЮ ЙОРКУ

Тел.: GRamercy 5-2217

ДО ХОРИХ

Багато жінок і чоловіків, що терпіли з приводу тяжкої недуги шлунка, серця, нервів, лямбего, ніг, паралізу й багатьох інших небезпечних недуг, є нині здорові. Без ріжниць, що Вас болить і як довго, зверніться до нас, ми знайдемо повну раду у українській мові. Можна також писати до:

ХІРОПРАКТИЧНЕ БЮРО
195-2nd Ave. (nir 12 vyl.) New York
Години: від 10. рано до 8. веч.
В неділю: від 10. рано до 1. дня

НЮ АРК, Н. ДЖ.
ХТО ХОЧЕ ЖИТИ — ВСІ НА ФРОНТІ! УСІ ВРАЗ НЕ СМІЄ БУТИ ДЕЗЕРТИРІВ!
Українці Ньюарку, й Околиці!
Всесвітні імперіалісти, лорди неволі Ваших братів й сестер, пани їхнього горя й мук на українських землях, всеціло й всемогучо, усім своїм багатством, силою оружжя й гроша ще раз і ще раз затверджують кордонні грабінницьких держав на Вашій прагдній землі! Коли мораль лордів-панів дозволяє їм боронити беззаконних бандитів на українських землях, то скільки більше права маєте Ви до Ваших братів й сестер, до Вашої прагдній землі!
В цій справі й справі допомоги жертвам Карпатської України, Укр. Центр. Рада скликає

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, 30. КВІТНЯ (APRIL 30, 1939)

в годині 2:30 пополудні,
В УКР. РОБІТ. ДОМІ, 59 BEACON ST., NEWARK, N. J.
Не ставте Вашої хати з краю, бо вона одинцем завалиться! — Вступ вільний.

УКРАЇНСЬКА ФІЛЬМА ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ

вже висвітлюється

У ФІЛЬДЕЛЬФІІ, ПА.

CINEMA ART THEATRE, 6th AND POPLAR STREETS,
ДО 4. МАЯ 1939.

Фільмова Компанія Авраменка.

ШИФКАРТИ

на найбільшій та найкращій кораблі на всі прогулянки і до всіх країв. Виготовляємо всі документи, потрібні до подорожі — паспорт, Візи, перміти, афідевіти, пенсії, і тому наші пасажери не мають клопотів в дорозі.
ДОЛЯРИ, посилані до всіх країв ПОСПІШНО І ТЕЛЕГРАФІЧНО І виплачуємо на останній пошті під повною гарантією. ПОМАГАЄМО негаламним легалізуватися відповідно до нових законів. ПОЛАГОДЖУЄМО СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ відповідно до теперішніх обов'язуючих законів в краю. Контракти, повноваження, акти даровизни, довжні скрипти і всі інші документи.
Продаємо ДОМИ та річкові бізнеси по дуже приступних цінах. Голосяться у всіх справах до нашого НОТАРІАЛЬНОГО БЮРО по сонячній пораді та ретельну обслугову.

S. KOWBASNIUK

277 E. 10th STREET, (між 1-ю і 2-ю E) Ewano A), NEW YORK, N. Y.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода“.

“HERE'S THE GREATEST REFRIGERATOR THAT EVER CAME INTO OUR STORE”

„Я почуваю, що я був у бізнесі досить довго, щоб знати справжню вартість, як я її бачу. Отже я тверджу, що новий Тихий Леонард це найкращий заморозник, який колинебудь показав в виставовій комнаті нашої крамниці“.

М. СУРМАЧ.

LOOK AT WHAT IT HAS... what it offers you in savings and conveniences. You be the judge. Leonard is the only refrigerator with the Glacier Sealed Unit of tremendous cold-making power. Only Leonard has the famous Master Dial that lets you "tune in" for just the freezing power you need—and save the difference on your current cost! And you save plenty!

But there's more to Leonard's value story. Look at all these money-saving conveniences. There's the new Meat File that keeps meats tender for days... a dry storage vegetable bin that holds nearly two bushels... Ice-Popper trays that never

waste a single cube... glass-topped crispers for green vegetables... and more room for packaged frozen foods.

I figure I'm lucky to be able to offer you such a refrigerator—and a Five Year Protection Plan for it, too.

I'd like the privilege of talking to you about prices and easy terms. Come in today—values like these come once in a lifetime!

More families for more years have kept their food safe in Leonard than in any other refrigerator.

As \$149.50
Little As
As
BUYS THE 6 CU. FT. LEONARD Challenger Six
LOW EASY PAYMENTS

ONLY THE QUIET LEONARD HAS THE MASTER DIAL!

SURMA

BOOK & MUSIC CO., INC., 325 E. 14th ST., NEW YORK, N. Y.

СЛУХАЙТЕ РАДІО ПРОГРАМИ СУРМИ КОЖНОЇ СУБОТИ В ГОД. 4. ПОПОЛ., СТА., W.B.N.X., 1350 Kc.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ЧИ ВЖЕ НЕМА РІЖНИЦЬ?

Д-р Йозеф Гебельс, німецький міністер пропаганди, витається в Білгороді, столиці Югославії, з д-ром Цинцар-Марковичем, югославським міністром заграничних справ.

НАВІТЬ НАЙБІЛЬШЕ ХОРІ НЕ ПОВИННІ ТРАТИТИ НАДІЮ

ЛЮДИ, ШО ПІДУПАЛИ НА ЗДОРОВ'ЛЮ — БЕЗ РІЖНИЦІ, ЯК ЇХНЮ ХОРОБУ НАЗИВАЮТЬ, НЕХАЙ БУДУТЬ ДОБРОЇ ДУМКИ. З НАЙГІРШИХ ПРИПАДКІВ МОЖНА ПОВЕРНУТИ НАЗАД ДО ЗДОРОВ'ЛЯ, КОЛИ РОЗІЗНАЄТЬСЯ ДОКЛАДНО ДІЯСНУ, ОСТАТОЧНУ ПРИЧИНУ ХОРОБИ. ТІ, ШО ТЕРПЛЯТЬ НА ТАК ЗВАНІ „НЕВИЛЧИМИ“ АБО „БЕЗНАДІЙНИ“ НЕДОМАГАННЯ, НЕХАЙ НЕ ПОПАДАЮТЬ У ЗНЕВІРУ В РЯТУВАННІ СВОГОГО ЗДОРОВ'ЛЯ — АЛЕ ЩЕ РАЗ НЕХАЙ СПРОБУЮТЬ БУДУТЬ ТРАКТОВАНІ В ОНОСЬ ЧЕСНИЙ І ВІДПОВІДНИЙ, БО Є РІЧ ДОКАЗАНА, ШО ПРИРОДНІ МЕТОДИ Є НАЙБІЛЬШЕ ВІДПОВІДНІ ДО ВІДЗІСКАННЯ ЗДОРОВ'ЛЯ.

Ще подані писма, подяки говорять самі за себе. Читайте

ПЕЧІНКА — НИРКИ — Не маю дописувати, щоб висказати мою подяку д-ру М. Мілера з Ньюарку, за вирятуння життя могому синови. Хлопчина терпів на жовтянку і на добу був нірок і селізняк. Через довгі часи був під опікою кількадесяти докторів і лікувався в 3 визначних шпиталях. Були часи, що кожного дня мав 2 або 3 рази упувати крові і впродовж 5 місяців аналізувало йому 3 рази трансфузію крові. В останності вилікували могому синови най-більше один рік життя. З рекомендації я довідався про д-ра Мілера.

Вже по першій візиті у нього, я завважила у сина значне поліпшення, а на протязі несповня 3 місяців упувати крові зовсім устали. Природна метода д-ра Мілера, яка виключає які небудь медичини, здалася, що в часі 15 місяців мій-тяжко хворуваний син прибрал на вагі 25 фунтів і сьогодні є вже зовсім здоров. Коли хто має які сумніви, я є готова все подати особисто всякі бажані пояснення.

С. МАРЦЕЛІЯ
137 Bedford St. East Orange, N. J.

САЯТКА — ЛОМБАГО — Через 3 роки я терпів страшний біль в правій нозі і в лівій нозі. Мій медичини і ліки не помагали. По 5 тижнях опіки д-ра Мілера болі устали зовсім і тішуся тепер добрим здоров'ям, як давніше. Тому кожному хорому поручаю сердечно д-ра Мілера.

В. ХОМІШКІЙ
369 — 16th Ave. Irvington, N. J.

РЕВМАТИЗМ — Мене довго мучили ревматичні болі, завороти голови, жовтухаві недомогання і ослаблення цілого організму. Поради багатьох докторів і всякі ліки не помагали. До д-ра Мілера я зголосилася, коли вже лежав на ногах могла вдержатися. Під опікою д-ра Мілера і завдяки його природній методі я у зглядно недовгий час позбулася тяжкої хвороби і тепер чуюся зовсім здоровою.

ЕТЕЛЬ ДОРФМАН
41 Hillside Place Newark, N. J.

БУТИ ПОМІЧНИМ В СПОСІБ ЧЕСНИЙ І СОВІСНИЙ ТЕРПЛЯЧИМ НА НАЙГІРШИХ ПРИПАДКІВ НЕДОМАГАННЯ — ЦЕ ПРАЦЯ ВЕЛИКА І ТЯЖКА. СЛОВА ПРИЗНАННЯ І ПОДЯКИ ВІД ХОРИХ — ЦЕ ДОСТОЙНА І ВЕЛИКА НАГОРОДА.

Dr. J. MILLER D.C. Ph.C.
790 BROAD ST., cor. MARKET ST.,
(KINNEY BUILDING)
NEWARK, NEW JERSEY

Години прийняття: від 9. рано до 8. ввечір.
В неділі і свята: від 9. рано до 1. пополудні.
ТЕЛЕФОН: MITCHELL 2-0773.

СЛІПА КИШКА — НИРКИ — В останні 3 роки я почував себе цілком хорим і зможним чоловіком. Недомогання жовтуха і внутрішній біль, як також сильні болі в правій нозі і в лівій нозі затроювали мій життя і перешкождали в моїй професійній роботі. Я шукав поради у багатьох лікарів і закінчав усі приписані ліки. Останній доктор-спеціаліст сказав мені, що тільки при допомозі операції буду міг відзискати здоров'я. Я завався — бо тяжко мені приходило в молоді віці класти на операційний стіл, а якого не знати, як ласанється. В тім часі я вчитався про природну методу д-ра Мілера і сечас угадав до нього. Я не завався в надії, бо завдяки методі д-ра Мілера і його опіці усі мої недомогання устали і почував себе зовсім здоровим чоловіком.

БРОНИСЛАВ Р. ПУРВІН
69 Ann Street Newark, N. J.

ПУХЛИНА В КОЛІНІ — Перед роком я запала на незвичайну хворобу. Тяжкі болі голови, відтак болі в околій жовтуха, а потім опухла мій нога так, що не була дедалі ходити. Лікарі не помагали і операція ризику не принесла полегшення. В тяжкім стані відвізав мене до офісу д-ра Мілера вивісав мене на руках. Завдяки старанній опіці і методі д-ра Мілера я відзискала здоров'я, пухлина з ноги усталила і ввечір болі також. Чуюся тепер здоровою і сильною як давніше.

Подію мою фотографію і опис моєї тяжкої хвороби в тій цілі, щоб хорі жінки і чоловіки довідалися про знамениту методу д-ра Мілера.

А. ФЕЦУЛА
11 Railroad Avenue Port Jervis, N. Y.

ЖІНОЧІ НЕДОМАГАННЯ — Висказую д-рові Мілерові широкую подяку за велику прислугу в ділі могого виздоровлення. Часто я заважала на ріжні недомогання, жінкам властиві. Доктори лікували мене в різний спосіб і посиляли на операції. Завдяки природній методі і старанням д-ра Мілера в недовгий час я позбулася давніх недомогань і почувався зовсім здоровою і нормальною жінкою.

ФІЛОМЕНА ТРОПЕАН
372 Columbia Street Orange, N. J.

РАДІО ПРОГРАМИ

ПІТСБУРГ І ОКОЛИЦЯ.

На стапках K.Q.V. в СУБОТУ, 29. КВІТНЯ, ввечір від год. 10.30 до 11. і на W.W.S.W. в НЕДІЛЮ, 30. КВІТНЯ, ввечір від 8.30 до 9. відспіває Хор Укр. Прав. Церкви св. Володимира, під проводом доб. Мирослава Желіхвського, рад. церковних і світських пісень, в честь нашого артиста оперного співака доб. Михайла Голінського, який загостить до ПІТСБУРГА, Па. на 7. травня і дасть концерт в Литовській салі на Савт Сайті.

Простіться слухати програми на радіо і прибути послухати Українського Каруза. Цікаво буде послухати хору, який виключно складається з тут родженої молоді. Диригент, котрому заведи двадцять другий рік, також тут роджений.

Комітет Хору.

Д-р МИХАЙЛО ЯНКОВИЧ
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР-ХІРУРГ
Урахові години:
Від 1-3 пополудні і від 6-8 ввечір. Н. неділі і свята з умовою.
718 SO. 17th ST., NEWARK, N. J.
(near Springfield Avenue)
Tel. Essex 3-4468.

Подорожі до

● ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ,
● РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Пересилка грошей.
Бізнес в Домі на продаж.
Аскурація рибного роду

Нотаріальні акти й старокраєві справи подорожують:

ПЕТРО БАРТКІВ

Real Estate & Insurance Broker
Notary Public.

309 EAST 14th STREET,
NEW YORK, N. Y.

Phone: ALgonquin 4-8254.

BATES & ANDERSON

ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ
HUDSON, N. Y. ТЕЛЕФОН: 172

Католицький асистент

НАША ЗАСАДА.

Наша засада щодо особистої услуги є строга. Ми трактуємо всіх однаково, без уваги на ціну, яку родина хоче заплатити.

Особисту услугу і заінтересування даємо радо кожному, хто до нас зголоситься.

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON

FUNERAL DIRECTORS

77 Morris St., Jersey City 34 E. 25 St., Bayonne
Phone: Bergen 4-5989 Bayonne 3-0540

БІЗНЕСОВІ НАГОДИ

НА ПРОДАЖ
ГРОСЕРІЯ І ДЕЛІКАТЕСЕН
в українській дільниці. Бізнес
вироблений. Голоситись вчором:

ВІНТОНЯК
11 E. 7th ST., NEW YORK, Apt. 13.

„СВІЙ ДО СВОГО“

Перед тижнем отворила свою крамничу

GROCERY & DELICATESSEN STORE

627 E. 6th ST., bet. Ave. B & C, NEW YORK CITY

пані Мелана Воробець,

вдова по б. п. Миколі Воробець,

старшій Українській Армії.

Всіх українців з долини міста просять підтримати цю крамничу своїми додешніми замовленнями.

За добрий товар та чепну усаду ручити власними крамничими.

Мелана Воробець.

Даром вишлемо МАПУ-РОЗКЛАД

Світової Вистави (World's Fair).

Всі улітки, будинки, павільони. Не посилайте грошей, лиш 3 цит. на пересилку. Адресуйте:

S U R M A,

325 E. 14th ST., NEW YORK, N. Y.

ЛІК НА ПІХУР І НИРКИ

(Diuretic)

Цю славу європейську природну медичину поручають головно тим, що не можуть удержати сечі, кого пече в піхури або болить у крижах.

Ціна \$1.75. Шість замовлення до:

Mrs. GRETA LESKOVAR.

507 E. 73rd St., New York, N. Y.

Д-р С. ЧЕРНОВ

● Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.

● Аналіз крові для подружжя сім'ї.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14.

Gramercy 7-7697

Офісові години 10-8; неділя 11-2.

Жінка-доктор до обслуговування.

X & Флюороскоп.

Д-р ЮРІЙ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,

ХІРУРГ І АКУШЕР

321 E. 18th STREET,

between 1st and 2nd Avenues,

NEW YORK, N. Y.

Tel. GRAMERCY 5-2410.

Урахові години: рано від 10 до 12.

Ввечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

МИРОН ЛИТВИН

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Без ріжниць, як далеко поза Ньюарком. Вразі потреби телефонуйте до нас. Обслуговування щиро.

І кесля. — Офіс:

383 MORRIS AVENUE,

cor. Springfield Ave.

NEWARK, N. J.

Phone: Essex 3-5347

ІВАН БУНЬКО

Новий Український Удербейкер

заряджує погребам по ціні так низькій, як \$150. Обслуговування майкраша.

JOHN BUNCO

Licensed Undertaker & Embalmer

437 E. 6th ST., NEW YORK CITY.

Dignified funerals as low as \$150.

Telephone: Gramercy 7-7661

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ

В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET,

NEW YORK, N. Y.

Tel.: Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL:

707 PROSPECT AVENUE,

(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.

Tel.: Melrose 5-6577

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЗАГАЛЬНІ ЖЕРТВИ.

Д. Капігула, з МкеАду, Па., переслав через Об'єднання \$2 на ранених і втікачів з Карпатської України.

В. Попович, Нью Йорк, Н. Я., \$2 на ранених і втікачів.

О. Бандар, Річмонд Гил, Н. Я., \$1 на ранених і втікачів.

І. Кучмак, Нью Йорк, Н. Я., замість желань на ранених і втікачів \$2.

Симон Радзік, Дітройт, Міш., \$3 раненим і втікачам.

Н. Н. Нью Йорк, Н. Я., \$1 раненим і втікачам.

ЕЛЬЗАС, ОНТ. (КАНАДА).

Для і втікачів Карпатської України.

Гром. Степан Кривий з Ельзас, Онт., переслав через Об'єднання збірку в сумі \$27 на карпатських і втікачів.

Зложили по \$5: М. Тиміш, В. Матейчук, С. Кривий, П. Манорик.

І. Рошка, С. Свора \$2.

ЗАГАЛЬНІ ЖЕРТВИ НА НАРОДНІ ЦІЛІ.

Гром. М. Федорів з Чікопі Фолс, Масс., переслав через Об'єднання \$3 на ранених і втікачів з Карпатської України.

На ту саму ціль переслали: І. Шило, з Чікопі Фолс, Масс., \$1 і Методі Посацький \$2.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛКАГО, ІЛЛ.

На народні цілі.

Гром. Микола Мандох переслав через Об'єднання \$21 з призначенням: \$10 на Карпатську Україну, \$6 на і втікачів у Львові, на церкву і Дмитрові \$5.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На ранених Карпатської України.

На зборях відіслали 292 У. Н. Союз, котрі відіслали 15 квітня ц. р. по погодженню біжучих справ членів ухвадили внаслідок \$25 на ранених і втікачів Карпатської України.

До того зложили поодиноко членів: П. Данчинин, І. Андрійсевич, М. Кос, І. Форіс, Т. Медаль, І.

ГАРТФОРД, КОНН.

Жертвам мадярського дикунства.

В день Воскресіння Христового при виході з укр. гр.-кат. церкви на помірні ранених і втікачів з Карпатської України зложили: М. і Е. Данишів \$6; по \$1: К. Саган, М. Нестор, Е. Моравська, П. Данишів, А. Данишів, А. Лобур (з Ньюарку), М. Пашак, П. Кучер, К. Гринчук, М. Де-

Беньо, О. Микулінський, Разом \$32, які переслали через Об'єднання.

В нашій громаді збирали також членів У. Ч. Х. ОДНУ і багато наших членів дало свої жертви їм.

П. Ківеа, секр. від 292 У. Н. С.

НЬО ЙОРК, Н. Я.

Жертвам мадярського дикунства.

Одна наша громадянка, що не бажала виявляти свого імені, переслала через Об'єднання \$5 на ранених і втікачів з Карпатської України.

РОЧЕСТЕР, Н. Я.

Жертвам мадярського дикунства.

Гром. А. Бугуцький переслав через Об'єднання \$5 на ранених і втікачів з Карпатської України.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Жертвам мадярського дикунства.

Замість святкових желань гром. Посиф Буката переслав через Об'єднання \$5 на ранених і втікачів з Карпатської України.

МІЛВІЛ, Н. ДЖ.

На Карпатську Україну.

Гром. Олександра Юзефчик переслав через Об'єднання \$5 на Карпатську Україну.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

Зо злобною усмішкою Герат приступив до Магра. За той час Магра вже догадалася своїм жіночим інстинктом, чого Герат тут шукає. Змірявши його холодно своїм зором Магра твердо заговорила: „Забірайтесь!“ „Ого го, моя дорога. Ти так говориш, начеб то я був в'язнем, а ти королем. Покищо я король і даю прикази“. В тім моменті відкрились двері і увійшла королева.

Вона стояла хвилину і опісля промчала: „Так, ти забіраєшся авдієнція чимсь корше“ Герат зніяковів. Він, хоч король, то таки боявся своєї жінки. Бо хоч королева Мен-теб не дуже дбала за свого чоловіка, але її лютило, що якась інша жінка привабляла його до себе. Король знав, що жінка вміє мститись. Королева заговорила: „Завтра ця жінка мусить сконати“.

Король потакнув і скромно вийшов з кімнати. Магра залишилась сама і почала роздумувати над своїми останніми годинами. Та Магра до страшних не належала. Очевидно, вона вмирати не хотіла. Але, коли смерть мусіла наступити, то бодай не без спроби врятуватись. Вона рішила втікати до Тарзана, хочби до міста Атару. З Тарзаном навіть у пекло, думала вона.

Цього вечора Магра мала нагоду побачитись з Тетаном. Вона розказала йому цілу історію і прохала поміч. Тетан обіцяв їй поміч, бо, як казав, Тарзан врятував йому життя, тому він зобов'язаний супроти Тарзана і його приятелів. Та зараз він перестеріг її, що вона пускається майже на очевидну смерть. Після того він вважав її шлях, куди утікати.